

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF CHRISTIAN FALZON SCERRI
ONOR. IMĦALLEF JOSETTE DEMICOLI**

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 16 ta' Jannar, 2025.

Numru 2

Rikors numru 607/02/2 AF

**E. Calleja & Sons Limited u b'digriet tal-10 ta' Jannar 2011 ġiet
korretta għal Calleja Limited (C-5717)**

v.

Daphne Vassallo

Il-Qorti:

1. Din hija sentenza dwar appell inċidentali mressaq mill-kumpanija attriċi Calleja Limited dwar minn meta għandu jitlaq l-imgħax fuq is-somma ta' €23,408, li b'sentenza finali ta' nhar id-9 ta' Diċembru, 2020 il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili kkundannat lill-konvenuta Daphne Vassallo sabiex tħallas lill-kumpanija attriċi.

Daħla

2. B'ċitazzjoni mressqa fis-27 ta' Mejju, 2002, il-kumpanija attriċi E. Calleja & Sons Limited (illum Calleja Limited) fissret li l-konvenuta Daphne Vassallo kienet ħaddiema tagħha li kienet tieġu ħsieb tipprepara l-flus kontanti tal-kumpanija biex dawn jittieġdu u jiġu depożitati fil-bank. Il-kumpanija attriċi ssostni li minn investigazzjoni magħmula minnha hija sabet li kien hemm diskrepanza ta' Lm10,049 (illum daqs €23,407.87) fi flus kontanti. Tallega li l-konvenuta bagħbset fil-programm tal-kompjuter sabiex ma jkunx hemm verifika awtomatika bejn il-flejjes kontanti li jkunu ġew irċevuti mal-ammonti ta' flus li jkunu ġew depożitati fil-bank.

3. Fuq il-premessa li l-konvenuta taħti għal din id-diskrepanza fil-flus, hija fethet din il-kawża u talbet lill-Ewwel Qorti sabiex:

«1. Tiddikjara u tiddeċiedi li l-konvenuta hija responsabbli għan-nuqqas ta' għaxart elef u disgħa u erbgħin Lira Maltin (Lm10,049).

2. Tikkundanna lill-konvenuta tħallas lis-soċjetà attriċi l-ammont ta' għaxart elef u disgħa u erbgħin Lira Maltin (Lm10,049).

Bl-ispejjeż ġudizzjarji u extra ġudizzjarji inklużi dawk tal-mandati ta' Sekwestru u ta' Inibizzjoni, numri 1029/02 u 1028/02 rispettivamente, bl-imgħax fuq kull ammont mill-jum li ttieġed u bir-riżerva ta' kull dritt u azzjoni kompetenti lis-soċjetà attriċi skont il-liġi.

Il-konvenuta minn issa ingunta in subizzjoni.»

4. Il-konvenuta Daphne Vassallo wieġbet fil-31 ta' Lulju, 2002 u ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

«1. Illi t-talbiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante illi l-konvenuta ma hiex responsabbli għall-allegat nuqqas ta' għaxart elef u disgħa u erbgħin Lira Maltin (Lm10,049).

2. Is-sistema komputerrizzata tas-soċjetà attriċi kienet tagħmilha possibbli lil terzi jimmanipulaw is-sistema sabiex jidher li l-kompjuter użat mill-konvenuta intuża sabiex tiġi kanċellata data.

Salvi eċċezzjonijiet oħra.»

5. B'sentenza finali mogħtija fid-9 ta' Diċembru, 2020, l-Ewwel Qorti ddeċidiet il-kawża billi laqgħet it-talbiet kollha tal-kumpanija attriċi, bl-imgħax mid-data tas-sentenza u bl-ispejjeż tal-kawża kontra l-konvenuta.

6. Ir-raġunijiet li wasslu lill-Ewwel Qorti biex iddeċidiet hekk huma dawn:

«Ikkunsidrat illi din tal-lum hija kawża għall-kundanna tal-ħlas ta' somma flus illi l-attriċi tgħid illi l-konvenuta ħadet fuq medda ta' xhur meta l-istess konvenuta kienet impjegata mal-attriċi.

F'termini sempliċi tagħha, hu dritt ta' kull kumpanija li tfittex biex tirkupra fondi appartenenti lilha li ġew meħuda indebitament minn xi impjegat tagħha.

Mill-provi prodotti jirrizulta li l-konvenuta kienet impjegata mal-attriċi bħala back office cashier responsabbli tirċievi l-flus mingħand l-outdoor salesmen u d-deliverymen. Parti mix-xogħol tal-konvenuta bħala kaxxiera kien illi kull pagament li jaslilha ddaħħlu fis-sistema tal-kompjuter billi l-ewwel iddaħħal il-pagament fid-Debtors Payment Software Application biex taġġorna l-kont tal-klijent, imbagħad, din l-application kienet integrated ma' oħra, żviluppata in house, bl-isem ta' Cashtill, in preparazzjoni għad-depożitu bankarju, fejn il-kaxxiera għal darb'oħra ddaħħal kull pagament li tirċievi.

Finalment, is-sistema kienet tiġġenera żewġ irċevuti. Waħda tintbagħat lill-klijent u l-oħra titwaħħal mal-irċevuta temporanja tas-salesman/deliveryman u finalment tgħaddi għand l-accounts department biex l-inkartament jiġi filed u arkivjat. Fl-aħħar tal-ġurnata, il-konvenuta kienet ittella' lill-accounts department il-pagamenti kollha li tkun ġabret u pproċessat dakinhar, kemm cheques u kif ukoll flus kontanti. Naturalment l-ammont globali ta' kull ġurnata li ttella' għand tal-accounts ta' bilfors ried jaqbel mal-ammont globali li l-konvenuta kienet tkun daħħlet fis-sistema

tal-kompjuter dakinhar.

Lorenza Spiteri, li tokkupa l-kariga ta' financial controller mal-attriċi, tispjega li għall-ħabta ta' Awwissu 2001 u wara li għamlu dak li jgħidulu cash control account reconciliation ta' dak ix-xahar, bdew isibu diskrepanzi bejn il-bejgħ ta' ġurnata partikolari u l-flus kontanti li jiġu depożitati dakinhar. Fil-bidu tal-2002 għamlu eżerċizzju ta' verifika dettaljat fuq xahar partikolari u minn hemm identifkaw li dawn id-diskrepanzi kienu qed jirriżultaw fil-każ ta' flus li kienu qed jgħaddu mingħand kaxxiera partikolari u ċjoè l-konvenuta. Irriżultat ukoll din id-diskrepanza bejn l-audit trail u ċjoè r-records ta' kull transazzjoni li tkun għaddiet il-konvenuta u dawk li daħħlet fil-Cashtill Application. Ix-xhud tkompli billi tispjega li d-diskrepanza kienet tammonta għas-somma globali ta' Lm10,049, illum €23,408 fuq medda ta' xhur.

L-Awditur Joseph Schembri mid-ditta KPMG wkoll jispjega kif irriżulta li l-flus li suppost daħħlet il-kumpanija ma kinux qed jiġu kollha depożitati l-bank. Ikompli billi jispjega li l-attriċi għandha dak li jsejnhulu cash control account li jirrifletti fejn ikunu qed imorru l-flus kollu li suppost tkun daħħlet l-attriċi mal-ġurnata. Filwaqt illi l-figura ta' ġurnata partikolari suppost tkun taqbel mal-ammont li attwalment jiġi depożitat il-bank dakinhar, spiss kien qed jiġri li kien qiegħed jiġi depożitat il-bank inqas milli suppost.

Ix-xhud ikkonferma li mill-evidenza li raha fil-kotba tal-attriċi, kien qiegħed jasal għall-istess konklużjoni ta' Lorenza Spiteri u ċjoè li d-diskrepanzi kienu qed joriġinaw mill-kompjuter jew aħjar mill-user account tal-konvenuta peress li setgħet taċċessa l-user account tagħha minn terminals jew kompjuters differenti.

Rinfaccata b'dawn id-diskrepanzi, il-konvenuta ma setgħetx tagħti spjegazzjoni u lanqas riedet tammetti li ħadet dawn il-flus u allura l-attriċi kienet kostretta tiftaħ din il-kawża. L-attriċi tikkontendi li għal dawn il-flus li nstabu li huma nieqsa hija unikament responsabbli l-konvenuta u allura għandha tirrifondi s-somma ta' Lm10,049.

Robert Gonzi, li dak iż-żmien kien jaħdem bħala IT manager mal-attriċi, jispjega li l-konvenuta lanqas ma setgħet tagħti spjegazzjoni lillu dwar kif kienu seħħew dawn id-diskrepanzi u allura huwa ntalab mill-attriċi jagħmel verifiki fuq l-applications tal-kompjuter li kienet tuża l-konvenuta u sab illi fejn isseħħ l-integration bejn id-Debtors Payment Software Application u l-Cashtill Application kien hemm difett jew bug li permezz tagħha meta l-utent, f'dan il-każ il-kaxxiera, wara li tkun daħħlet il-pagament fid-Debtors Payment Software Application, tista' tagħfas l-escape button darbtejn fuq xulxin u b'hekk il-parti fejn il-pagament suppost jiddaħħal fil-Cashtill Application tinqabeż.

Peress li fl-aħħar tal-ġurnata l-accounts department kienu jagħmlu reconciliation biss bejn dak li kien jgħidilhom il-Cashtill Application u l-flus kontanti u cheques li kienu jgħaddulhom il-kaxxiera, il-kaxxier/a seta' faċilment iżomm dawn il-flus għalih u l-klijent lanqas ma jinduna b'xejn

għaliex il-pagament ikun gie registrat fil-kont tiegħu permezz tad-Debtors Payment Software u allura tintbagħat lilu l-irċevuta bil-posta. Fil-fatt, l-accounts department sabu numru ta' riċevuti li kienu ħarġu mingħand il-konvenuta u ċjoè mill-user account tagħha iżda li ma gewx registrati fil-Cashtill Application.

L-attriċi tgħid illi kien proprju dan li kienet qed tagħmel il-konvenuta u ċjoè żżomm parti mill-flus li tirċievi u tirregistra l-bilanċ fil-Cashtill Application. L-attriċi tinsisti li dawn id-diskrepanzi oriġinaw mill-ipproċessar u mit-tħaddim tas-sistema minn persuna waħda partikolari biss u ċjoè l-konvenuta.

Huwa rilevanti l-inċident li jsemmi Robert Gonzi fil-każ ta' pagament partikolari li l-konvenuta kienet avviċinatu dwaru qabel ma ġara dan kollu. Huwa jispjega li kien hemm okkażjoni fejn il-konvenuta kienet marret fuqu sabiex tirraporta li pagament li hija kienet daħħlet fis-sistema ma kienx qiegħed jidher fil-Cashtill Application. Madanakollu, ix-xhud jgħid illi peress illi dakinhar ma kinitx kwistjoni ta' flus nieqsa, għaliex li l-konvenuta kienet qaltli li ġiet over fil-cash, u dan kien inċident ta' darba, huwa ma kienx daħal fid-dettall sabiex isib x'seta' wassal għall-problema għaliex assumu li jekk il-konvenuta ser terġa' tiltaqa' ma' din il-problema kienet ser terġa' tmur tgħidlu.

Finalment, ta' min isemmi wkoll li: (i) id-diskrepanzi nstabu biss fejn jidhru flus kontanti u l-attriċi qatt ma sabet cheques nieqsa; u (ii) l-attriċi ma kienet issib l-ebda diskrepanza fil-ġranet li għal xi raġuni ma kienet tkun xogħol il-konvenuta.

Da parti tagħha, il-konvenuta teċċepixxi li hija mhijiex responabbli għall-allegat nuqqas tas-somma riklamata kif ukoll illi s-sistema komputerrizzata tas-soċjetà attriċi kienet tagħmilha possibbli lil terzi jimmanipulaw is-sistema sabiex jidher li l-kompjuter użat mill-konvenuta intuża sabiex tiġi kanċellata data.

Il-konvenuta xehdet b'mod estensiv fejn tispjega eżattament x'kien xogħolha u għalkemm tirrikonoxxi li kien hemm dawn id-diskrepanzi, li oriġinaw mill-user account tagħha, hija tiċċad li qatt ħadet xi flus imma ma tistax tispjega x'ġara.

Fir-relazzjoni tiegħu, l-espert tekniku jispjega li:

«Mill-eżami tas-sistema jirriżulta li r-rutina bejn il-Cash Till u Debtors' Ledger u l-Cash Control kellu difett (bug) permezz ta' liema kien jeżisti metodu kif ma ddaħħalx l-entraturi fil-Cash Till mingħajr ma jindunaw l-Accounts Department – xhieda ta' Robert Gonzi. Fil-fatt dan kien possibbli billi waqt il-proċess bejn il-Cash Till u d-Debtors' Ledger – the [esc] key is pressed twice l-ammont proċessat fid-Debtors Ledger ma jirriżultax fil-Cash Deposit report, ergo fil-Cash Till ukoll.»

Ikompli dwar il-password tal-user account li:

«Waqg li l-password hija r-responsabbiltà tal-user fdata lilu bħala mezz ta' sigurtà huwa l-user responsabbli minnha u jekk l-user jgħaddi dina l-password lil haddieħor dak kollu li jagħmel tali terz bl-użu ta' dina l-passport għib il-konsegwenza li dak kollu li sar b'dina l-password huwa daqslikieku sar minn l-user ma' min giet abbinata dina l-password.»

L-espert tekniku għalhekk jasal għall-konklużjoni li:

«...għie ppruvat li l-flus kontanti nieqsa fid-depożiti tirriżulta mill-ipproċessar fid-Debtors' Ledger u Cash Control mill-user Daphne Vassallo, fejn difett fir-rutina kien possibbli tiġi deattivata l-command li permezz tiegħu kien ikun hemm konformità jew awtoverifika tal-ammont ippreparat għall-bank u mhux li giet manipulata s-sistema sabiex jidher li l-kompjuter użat mill-konvenuta intuża biex tiġi kkanċellata data.»

Il-Qorti, wara li fliet bir-reqqa l-provi kollha prodotti u r-relazzjoni tal-espert tekniku, issib illi taqbel perfettament mal-konklużjonijiet kif imfissra fl-imsemmija relazzjoni u ma ssib l-ebda raġuni għalfejn dawn il-konklużjonijiet għandhom jiġu skartati.

Skartata allura t-teżi tal-konvenuta li s-sistema tal-kompjuter kienet b'xi mod manipulata, din il-Qorti tqis illi għie muri mill-attriċi li l-konvenuta kienet skopriet mod kif ma tirreġistrax ċertu pagamenti fil-Cashtill Application biex tkun tista' żżomm il-flus hi.

Il-konvenuta tipprova titfa' dubju fuq il-verżjoni tal-attriċi minħabba l-fatt illi l-kompjuter tagħha dejjem kien ikun mixgħul u allura seta' faċilment xi hadd daħal hu fuq is-sistema f'isimha u għadda dawn it-tranzazzjonijiet huwa. Tgħid illi kien il-manager tagħha stess li kien insista li ma jistax ikun kull darba li toħroġ mill-kamra titfi l-kompjuter.

Madanakollu, il-Qorti tqis illi l-argument tal-konvenuta m'għandux mis-sewwa. L-ewwel u qabel kollox, il-konvenuta ma kien imissha qatt tħalli l-kompjuter tagħha jew aħjar tippermetti li l-user account tagħha ikun miftuħ u aċċessibbli fuq xi kompjuter jekk hi ma tkunx fil-kamra. Din mhux kwistjoni li wieħed joqgħod jixgħel u jtif l-kompjuter kull darba li jillarga ftit imma hija r-responsabbiltà ta' kull impjegat li jassigura l-workstation tiegħu u jara li dan ikun f'kull hin password protected. Mhux skuża valida li l-konvenuta kienet bi traskuraġni tħalli l-user account tagħha aċċessibbli fuq kompjueters differenti.

Aktar minn hekk, il-konvenuta ma għabet l-ebda prova li kien hemm xi haddieħor li seta' għadda dawn it-tranzazzjonijiet f'isimha. Hija ressqet biss argumenti ipotetiċi u konġetturi li bl-ebda mod ma jsibu xi bażi fil-provi miġjuba f'din il-kawża. Ladarba kollox jipponta lejha, kien jispetta lilha li xxejjen il-provi bil-wisq aktar sodi li għabet l-attriċi.

Il-konvenuta bħal donnha tipprova titfa' xi htija wkoll fuq Robert Gonzi, l-IT manager tal-attriċi iżda la għabet xi prova li kien hu li b'xi mod kellu x'jaqsam mad-diskrepanzi bejn il-flus li daħlu fid-Debtors Payment Software Application u l-Cashtill Application jew li huwa kellu aċċess għall-

password tagħha u għadda t-tranzazzjonijiet inkwistjoni hu. Billi din it-teżi hija teoretikament u teknikament possibbli ma jfissirx illi huwa probabbli li ġara hekk meta ma hemmx l-iċken prova fl-atti sabiex tissostanzja din il-linja ta' difiża tagħha.

Hija targumenta wkoll illi huwa suspettuż li Robert Gonzi ma għamel xejn meta kienet avviċinatu hija stess dakinhar illi sabet li tranzazzjoni kienet tidher f'applicat waħda imma mhux fl-oħra. Madankollu, il-Qorti ma tara xejn suspettuż fil-mod li aġixxa Robert Gonzi dakinhar. Kif spjega huwa stess, sa fejn kien jaf hu, din ġrat darba waħda biss u ladarba ma kienx każ ta' flus neqsin ma ħassx li kellu għalfejn jindaga aktar fil-fond sakemm ma terġax tigris darb'oħra. Imma meta ġrat numru ta' drabi wara, il-konvenuta ma marritx tgħidlu kif kienet għamlet l-ewwel darba.

B'żieda ma' dan kollu, il-Qorti tqis illi mhuwiex verosimili li ħaddieħor kien ser ikollu l-opportunità jgħaddi numru sostanzjali ta' tranzazzjonijiet mill-user account tal-konvenuta mingħajr ma qatt indunat. Dan għaliex dan ix-xenarju jippresupponi li min kien: (i) kien jaf bid-'difett' jew loophole tad-double escape; (ii) f'diversi okkażjonijiet kellu aċċess għall-user account tal-konvenuta; (iii) kellu biżżejjed ħin biex jgħaddi dawn it-tranzazzjonijiet kif spjegat aktar qabel f'din is-sentenza u l-irċevuta tas-salesman/deliveryman li l-pagament tagħha jkun ipproċessa jiehū ħsieb ipoġġiha mal-munzell irċevuti lesti li kien ikollha l-konvenuta u finalment; (iv) jiehū l-flus.

Il-konvenuta ma tikkontestax il-quantum tas-somma riklamata mill-attriċi. Il-Qorti tqis għalhekk li l-attriċi wriet li fuq medda ta' xhur kien hemm diskrepanza ta' Lm10,049 bejn il-bejgħ li għamlet l-attriċi u l-flus li attwalment daħħlu fil-Cashtill Application u sussegwentment depożitati l-bank u għal dawn il-flus għandha twieġeb il-konvenuta.

Għalhekk u għal dawn ir-ragunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi tilqa' t-talbiet attriċi bl-imgħax mid-data tas-sentenza.

L-ispejjeż tal-kawża jitħallsu mill-konvenuta.»

7. Il-konvenuta Daphne Vassallo appellat b'mod ewlieni minn din is-sentenza b'rikors imressaq fid-29 ta' Diċembru, 2020, iżda r-rikors tal-appell tagħha ġie meqjus bħala *ipso iure* deżert skont l-**Artikolu 964 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili**, b'digriet maħruġ minn din il-Qorti fit-12 ta' Novembru, 2024 (ara paġni 2053 u 2054 tal-atti tal-kawża).

8. Min-naħa l-oħra l-kumpanija attriċi appellat b'mod inċidentali minn din is-sentenza fis-6 ta' April, 2021, b'aggravju wieħed li jolqot l-imgħax. Fil-qosor ħafna l-kumpanija attriċi talbet biex l-imgħax jew jitlaq kif mitlub fiċ-ċitazzjoni (jiġifieri mhux imgħax wieħed fuq is-somma sħiħa ta' €23,408 li ttieħdet bejn il-perjodu ta' Awwissu 2001 sa April 2002 iżda mgħax separat fuq kull data li nstab li ttieħdu xi flejjes) jew inkella li l-imgħax fuq is-somma sħiħa ta' €23,408 jitlaq mid-data tan-notifika taċ-ċitazzjoni.

9. Għad li l-konvenuta Daphne Vassallo ġiet notifikata bl-appell inċidentali fid-9 ta' April, 2021 (ara d-dahar ta' paġna 2040 tal-atti tal-kawża), hija għażlet li ma ddaħħal l-ebda tweġiba.

10. Inżamm smiġh fil-5 ta' Diċembru, 2024 u minn hemmhekk il-kawża tħalliet biex tingħata s-sentenza llum.

Konsiderazzjonijiet:

11. L-aggravju waħdieni fl-appell inċidentali tal-kumpanija Calleja Limited, li sejjer jiġi deċiż f'din is-sentenza, għandu x'jaqsam biss mal-kwistjoni dwar minn meta għandu jibda għaddej l-imgħax fuq is-somma li b'kollox tammonta għal €23,408, li l-konvenuta Daphne Vassallo ġiet ikkundannata tħallas mill-Ewwel Qorti.

12. Jirriżulta li din is-somma ma tteħditx mingħand il-kumpanija f'darba waħda iżda ttieħdet mingħandha ftit ftit matul il-perjodu ta' bejn Awwissu 2001 u April 2002. Skont id-dokumenti li ġew meħmuża mal-affidavit ta' Lorenza Farrugia (*il-financial comptroller* tal-kumpanija attriċi) jirriżulta li l-flus naqsu b'dan il-mod: (i) Lm646 f'Awwissu 2001; (ii) Lm567.96 f'Settembru 2001; (iii) Lm794.94 f'Ottubru 2020; (iv) Lm1,156.03 f'Novembru 2001; (v) Lm1,113.45 f'Diċembru 2001; (vi) Lm1,267.25 f'Jannar 2002; (vii) Lm1,432.71 fi Frar 2002; (viii) Lm 2,126.81 f'Marzu 2002; u (ix) Lm944.48 f'April 2002 (ara paġni 21 sa 370 tal-atti tal-kawża, partikolarment paġna 370 fejn hemm ġabra tal-ammonti f'dokument wieħed).

13. Issa Calleja Limited ma taqbilx mal-Ewwel Qorti li l-imġhax fuq is-somma ta' €23,408 għandu jitlaq mid-data tas-sentenza appellata mogħtija fid-9 ta' Diċembru, 2020. Mod ieħor hija qiegħda tippretendi fl-appell inċidentali tagħha li l-imġhax għandu jitlaq jew kull darba li kien hemm episodju ta' teħid ta' flus; jew inkella jitlaq fuq is-somma kollha ta' €23,408 mid-data tan-notifika taċ-ċitazzjoni.

14. Jissokta jingħad, li għalkemm is-sentenza appellata hija siekta f'dan is-sens, din il-Qorti qiegħda tifhem li l-konvenuta ġiet ikkundannata tħallas l-imġhax fuq is-saħħa tal-**Artikolu 1047(1) tal-Kodiċi Ċivili**, li

jgħid li l-ħsara li tikkonsisti filli ttellef lil persuna mill-użu tal-flus tagħha, għandha tisewwa bil-ħlas tal-imgħaxijiet li jinqiesu bit-tmienja fil-mija fis-sena.

15. Sewwasew f'dan il-każ, l-Ewwel Qorti sabet li l-konvenuta kienet taħti għall-fatt li bejn iż-żmien ta' Awwissu 2001 u April 2002 ittiegħdet mingħand il-kumpanija attriċi s-somma globali ta' €23,408. It-teħid ta' din is-somma wassal biex il-kumpanija attriċi tilfet il-jedd milli tagħmel użu minn flusha u għalhekk din il-ħsara skont l-**Artikolu 1047(1) tal-Kodiċi Ċivili** għandha titpatta bil-ħlas tal-imgħax bit-tmienja fil-mija fis-sena.

16. Il-kwistjoni issa hija minn meta għandu jitlaq il-ħlas ta' dan l-imgħax.

17. Fil-fehma tal-Qorti l-kliem tal-**Artikolu 1047(1) tal-Kodiċi Ċivili** ma jistax ħlief ifisser li l-imgħax għandu jitlaq *ipso iure* mid-data li l-persuna tiġi mtellfa mill-użu tal-flus tagħha. Li kieku l-imgħax kellu jibda minn jum ieħor, bħal ngħidu aħna mid-data ta' meta ssir sejha għall-ħlas b'att ġudizzjarju mid-data ta' sejha, l-imgħax ma jibqax aktar iservi bħala miżura legali biex isewwi l-ħsara li dak li jkun ikun ġarrab minħabba li jkun tilef l-użu ta' flusu.

18. Hawnhekk wiegħed irid iżomm f'moħħu d-distinzjoni li hemm bejn interessi moratorji u interessi kompensatorji (ara **Carmelo Busuttil v.**

Joseph Camilleri deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Ġunju, 1957). L-interessi moratorji huma dawk li d-debitur irid iħallas lill-kreditur minħabba dewmien fil-ħlas tad-dejn jew obbligazzjoni tiegħu; filwaqt li l-interessi kompensatorji jirrappreżentaw kumpens, li d-debitur irid iħallas lill-kreditur fuq bażi ta' ekwità, sabiex jagħmel tajjeb għall-fatt li l-kreditur ma setax jagħmel użu minn flusu u dan lil hemm mill-fatt ta' jekk kienx hemm dewmien fit-twettiq tal-obbligazzjoni jew inkella skadenza tad-dejn (ara **Mekkanika Limited v. Direttur tad-Dipartiment tal-Kuntratti et** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Kompetenza Inferjuri) fis-6 ta' Frar, 2008).

19. Minbarra dan, kif sewwa ngħad ftit inqas minn mija u erbgħin sena ilu mill-Qorti Kummerċjali fis-sentenza **William Leonard nomine et v. Dr Francesco Zammit nomine et** deċiża fl-1 ta' Ottubru, 1887, meta jiġi kkalkolat l-imgħax bħala danni, wieħed irid iqis ukoll id-differenza li hemm bejn danni kkawżati mis-sempliċi nuqqas ta' twettiq jew dewmien fit-twettiq ta' obbligu, u danni kkawżati minn qerq jew frodi. Ir-raġuni għal din id-differenza hija evidenti, peress li l-ewwel kategorija ta' danni hija msejsa fuq il-preżunzjoni legali li d-debitur ma kellux l-intenzjoni li jorbot lilu nnifsu li jagħmel tajjeb għad-danni u l-imgħax għal somma li taqbeż dak li kellu l-intenzjoni li jassumi bħala obbligu. Tali preżunzjoni iżda ma tgħoddx għat-tieni kategorija ta' danni u interessi li jirriżultaw minn hażen u frodi, għar-raġuni li l-liġi stess tagħmel lid-debitur responsabbli għall-imgħax, irid jew ma jridx. Strettament il-liġi fl-**Artikolu 1047(2) tal-Kodiċi**

Ċivili tagħmlu wkoll responsabbli għall-kumpens ta' kwalunkwe ħsara oħra apparti l-ħlas tal-imgħax, li tista' tirriżulta mill-intenzjoni qarrieqa tiegħu (ara **Johanna DeGaetano v. Edward DeGaetano** deċiża mill-Qorti tal-Appell fil-21 ta' Mejju, 2024).

20. Wara kollox, mhux sew li persuna li tkun ħadet il-flus ta' ħaddieħor mingħajr jedd, titħalla tibbenefika miż-żamma ta' dawk il-flejjes bla ma tħallas imgħax fuqhom sakemm din tircievi att ġudizzjarju biex troddhom lura.

21. Din il-Qorti għalhekk ma taqbel xejn mal-Ewwel Qorti li l-imgħax fuq is-somma ta' €23,408 għandu jitħallas mid-data ta' sentenza tad-9 ta' Diċembru, 2020. Il-kumpanija attriċi ma tilfitx l-użu ta' €23,408 mid-data tas-sentenza tal-Ewwel Qorti iżda tilfet l-użu ta' dawn il-flus minn meta dawn ittieħdu bla jedd mingħandha aktar minn tmintax-il sena qabel, jiġifieri bejn iż-żmien ta' Awwissu tas-sena 2001 u April tas-sena 2002.

22. Tassew, ladarba skont l-**Artikoli 1047(1) tal-Kodiċi Ċivili** l-imgħax huwa maħsub biex isewwi l-ħsara li tkun saret minħabba n-nuqqas ta' użu ta' dawk il-flejjes, allura bir-rieda tal-liġi l-imgħax bit-8% fis-sena għandu jitlaq minn meta l-kumpanija attriċi tilfet l-użu ta' €23,408.

23. Billi l-kumpanija attriċi ma tilfitx l-użu ta' €23,408 f'daqqa, iżda

tilfithom f'perjodu ta' żmien li jkopri bejn Awwissu tas-sena 2001 u April tas-sena 2002 skont kif indikat fid-dokumenti voluminużi li ġew mehmuz mal-affidavit ta' Lorenza Farrugia, allura imgħax separat għandu jitlaq għal kull episodju ta' teħid ta' flus, kif hekk talbet il-kumpanija attriċi fiċ-ċitazzjoni tagħha.

24. F'dan is-sens għalhekk il-kumpanija attriċi għandha raġun fl-appell inċidentali tagħha.

Deċiżjoni

Għaldaqstant għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda **tilqa'** l-appell inċidentali mressaq mill-kumpanija attriċi Calleja Limited u għalhekk tibdel is-sentenza appellata fis-sens biss, li l-imgħax m'għandux jiltaq mid-data tas-sentenza tal-Ewwel Qorti iżda l-imgħax bit-8% fis-sena għandu jitlaq għal rasu fuq kull somma speċifika li ttieħdet bejn Awwissu tas-sena 2001 u April tas-sena 2002, hekk kif indikat f'Dok. LF29 mehmuz mal-affidavit ta' Lorenza Farrugia, f'paġna 370 tal-atti tal-kawża. Dan l-imgħax għandu jitlaq minn kull l-aħħar jum tax-xahar ta' meta ttieħed l-ammont u għandu jibqa' għaddej sakemm isir il-ħlas kollu. Mill-bqija s-sentenza tal-Ewwel Qorti għandha tibqa' kif inhi.

L-ispejjeż kollha marbuta mal-appell inċidentali għandhom jiġihallu mill-konvenuta Daphne Vassallo.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Christian Falzon Scerri
Imħallef

Josette Demicoli
Imħallef

Deputat Reġistratur
da